

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УДК 159.9:316.356.2:37

ГРИДКОВЕЦЬ Л. М., к.психол.н.

м.Київ

ПРОГРАМА ДО КУРСУ “ЕТИКА ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ”: ДЛЯ УЧНІВ 10–11 КЛАСІВ СЕРЕДНЬО ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ НАВЧАННЯ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Родина – це базова складова повноти людського життя. Засади формування родинної культури особистості лежать у площині базових соціальних сфер її життєдіяльності, зокрема: сім’ї, школи, суспільства. Шкільна програма із підготовки до сімейного життя повинна кардинальним чином відрізнитися від експериментальних програм початку дев’яностих років, де основний акцент робився на когнітивному компоненті при деформації ціннісних складових. Тим паче не припустимо викладання даної дисципліни розлученими вчителями, або тими, хто має негативне, травматичне переживання щодо осіб протилежної статі. Запропонована нижче програма для учнів 10-11 класів з етики сімейних відносин дозволяє зробити акцент у виховному процесі учнів саме на розвитку ціннісної компоненти подружніх стосунків, зберігаючи при цьому важливість когнітивного наповнення матеріалу.

Основною метою навчально-виховної програми є формування засобами школи дитини як особистості та представника своєї статі, спроможної до гармонійної взаємодії з іншими людьми як в межах статевого-зорієнтованого, так і особистісного культурного простору на засадах духовно-ціннісного розгортання процесу власного життєтворення, віддалена підготовка до подружнього життя.

1.2. Задачі вивчення навчальної дисципліни

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- аналіз наукових надбань психологічних, педагогічних, культурологічних, релігійних, народознавчих та соціальних шкіл у розумінні сутності родини;
- розбудова світоглядних позицій духовно-ціннісного простору учнів щодо родинної культурної реальності буття людини;
- засвоєння учнями засобів, компонентів, механізмів та прийомів спілкування, соціальної перцепції у родинному культурному просторі;
- дослідження особливостей формування етнічної ідентичності українців, актуалізації етнічної ідентичності у дітей на індивідуально-особистісному статево-зорієнтованому рівні;
- культивування поважного ставлення у дітей до чоловічості та жіночості як взаємодоповнюючих парадигм, шлюбу, материнства та батьківства у всіх сферах культурного поля особистості: потребово-мотиваційній, емоційно-почуттєвій, когнітивно-інформативній, поведінково-результативній.

1.3. Умови перебігу викладання навчальної дисципліни

Етно-культурологічний підхід до розуміння психології сучасної сім’ї є не просто вимогою часу, а необхідністю, що забезпечує виживання нації в умовах знецінення не тільки родини, але й людського життя. Презентація та доведення культури нашого народу до всіх його громадян – не є актом насилля над іншими культурами, а становить формуючий компонент поваги як самого корінного населення, так і представників інших етносів до українців як до етносу, народу, нації, сім’ї, особистості.

Навчальна програма включає в себе розуміння важливості чотирьох парадигм:

1. людське життя – це дивовижний дар Творця переданий батьками через засоби природи;
2. кожна людина обдарована статевістю і є чоловіком чи жінкою, і саме ця статева відмінність є покликом Творця до створення подружньої єдності в ім’я любові та народження дітей;
3. Чоловік і дружина – єдине ціле і цілісність стає проявленою у їх взаємному особистісному дарі.
4. В житті буває багато перепон і разом подружжя здатне подолати будь-які з них.

Сутнісне наповнення цих блоків передбачає:

1. розкриття суті етики як такої, в контексті її християнських витоків;
2. формування у учнів усвідомлення цінності людського життя;
3. Прийняття дитиною краси власної та протилежної статі.
4. Усвідомлення учнем важливості суб’єкт-суб’єктної взаємодії як у подружніх стосунках, так і в будь-якій спільноті та при будь-якій комунікації.
5. Формування у дитини навичок адекватного сприймання життєвих подій та ситуацій, конгруентного відреагування на них.

Предмет “Етика подружнього життя” це не просто предмет, який можна вивчити. Щоб засвоєний матеріал був життєво значущим і надавав психологічного резерву у власному життєтворенні дитини, його слід подавати саме у формуючому особистість школяра контексті.

Для ефективності запровадження даного курсу у старшій школі ми пропонуємо забезпечити наступні умови навчально-формувального процесу: інформативна дозованість, активізація уваги і зацікавленості дитини за рахунок набутих попередньо знань; зміщення акцентів із нормативних цінностей на почуттєво-емоційні духовно-ціннісні переживання, відповідність

поданого матеріалу віковим потребам та особливостям розвитку дітей.

Кожна зустріч має наступну часово-змістову диференціацію: 15 хв. – міні-лекція; 15 хв. – тренінгова вправа; 15 хв. – групове обговорення. Виключення складають лише зустрічі на яких передбачено перегляд фільмів. Ентелехія запропонованого підходу передбачає активний вплив на особистість учня через активізацію базових рівнів людини – фізичного (тіла), психологічного (душі) та духовного – в проекції комплексної взаємодії традиційного компоненту української ментальності, вимог сучасності та потреб майбутнього.

До програми передбачається додаток календаря українських народних та релігійних свят з їхнім сутніс-

ним та змістовим наповненням, який вчитель може за бажанням використати у виховному процесі.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Програма 10-го класу "Народження сім'ї"

35 годин

Мета курсу за десятий клас полягає у формуванні у дітей усвідомлення власної цінності як особистості, цінності родини в якій ця особистість проявляється, ціннісних засад розвитку власної відповідальності за своє життя і за життя тих, кому ми присягаємо на вірність і любов, етики дошлюбних стосунків.

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учня</i>
1	2
<p>Тема 1. Етика як характеристика взаємодії особистості з Богом та людьми (3 год.) Коротка історія виникнення етики як предмету. Творіння – результат діяльності творця. Особистісна сутність людини. Особистість як образ Божий. Соціальна природа особистості.</p> <p>Тема 2. Спільнота – як потреба особистості (5 год.) Види спільнот. Родина – найперша спільнота людини. З чого починається особистість: людство, народ, рід, родина, сім'я. Значення поваги та вдячності своєму народові, роду, родині, сім'ї у становленні особистості. Етика суспільних відносин.</p> <p>Тема 3. Передумови виникнення сім'ї (6 год.) Двоє зі свого роду. Дерево життя. Щоб двоє зустрілися, вони мають народитися. Цінність кожної людини. Виховання майбутнього чоловіка. Виховання майбутньої дружини.</p> <p>Тема 4. Статеве дозрівання і його значення для майбутнього подружжя (6 год.) Суть психофізіологічних змін, що відбуваються в організмі хлопця для майбутнього подружжя. Значення змін в організмі дівчини для подружнього життя та народження дітей. Цінність чоловічого і жіночого організму як доповнення одне одного (фізичне, фізіологічне, емоційне). Дошлюбна чистота чи експерименти? Міф під назвою «безпечний секс». Міфи про сексуальність. (Кількість зростання гомосексуальних осіб переходить у зміну якості ставлення до природної сексуальності. Штучне нав'язування псевдо-історизму. Псевдо цінності. Зміна свідомості дітей під впливом деяких мультфільмів.) Початок статевого життя – мовчазне зголошення на народження дитини. Цінність і цілісність мене, як хлопця чи дівчини. Етика міжстатевої взаємодії.</p>	<p>Учень</p> <p>Отримує уявлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Про етичні принципи взаємодії людини з Богом, природою, людьми ▪ Про соціальну природу особистості. ▪ Про базову потребу особистості у спільноті ▪ Про види людських спільнот ▪ Про родину як первинну спільноту людини ▪ Про базові передумови виникнення сім'ї ▪ Про етику соціальної, психологічної та сексуальної взаємодії у подружжі <p>Розуміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Важливість любові для отримання доброго результату у будь-якій справі ▪ Важливість поваги та вдячності Богові, народу, роду, родині, сім'ї у життєтворенні людини ▪ Важливість відповідального та повного ставлення до себе та близьких ▪ Систему взаємодії: вчинок – відповідальність ▪ Значення очікування і приготування до важливої життєвої події ▪ Значення статевого дозрівання для потенціалу майбутньої сім'ї ▪ Прояви статевої соціалізації особистості ▪ Ментальні особливості взаємодії юнака та дівчини в дошлюбний період. ▪ Символіку обрядів одруження на теренах України <p>Усвідомлює:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Прояви пошани до себе, до оточуючих, до батьків, до природи, до Творця ▪ Унікальність і неповторність кожної людини ▪ Наявність індивідуального біологічного годинника ▪ Цілісність тіла, душі та духа ▪ Багатство культурно-історичного досвіду України ▪ Значення любові у виборі чоловіка та дружини ▪ Значення стереотипів у сприйманні образу чоловічості і жіночості

Продовження таблиці

1	2
<p>Тема 5. Вибір чоловіка та жінки як свідомий акт та покликання (6 год.) Любов як передумова щасливого подружжя. Закоханість та кохання. Перше кохання – як дар побачити власний потенціал любові. Види любові. Як зрозуміти правильність чи помилковість власного вибору. Супутник і партнер: як їх відрізнити. Життєві дороги і зустрічі на них. Одиниці, що йдуть з нами та підтримують нас. “Не бійся, іди за мною... Довірся...”</p> <p>Тема 6. Одруження в народній та сучасній традиціях (6 год.) Особливості сватання на Україні. Обряд заручин. Сутність і глибина традиції Вінчання в Україні. Весільні українські народні традиції. Весілля у різних культурах. Сучасне весілля. Етика міжкультурної взаємодії.</p> <p>Тема 7. Час ділення (3 год.) Почуй мене. Дай шанс зрозуміти тебе Подарунок для своєї сім’ї. Подарунок для родини.</p>	<p>Знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Про біологічний годинник у людини ▪ Про види любові ▪ Принципи прояву гармонійної любові (очікування, приготування, стриманість, дарування, пізнання, вдячність) ▪ Традиційні форми комунікацій між хлопцями і дівчатами українського народу ▪ Обрядові особливості сватання, заручин та весілля на українських землях <p>Визначає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Важливість власного життя для себе, батьків, Творця. ▪ Важливість сім’ї, родини, роду в життєтворенні людини <p>Вміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Адекватно до ситуації проявляти пошану до себе, до рідних, людей, Бога. ▪ Пояснити співрозмовнику його неповторності та важливість для народу, родини, Бога ▪ Налаштовувати позитивні комунікації з однолітками своєї та протилежної статі ▪ Застосовувати навички позитивного спілкування в родині і з друзями ▪ Застосовувати отримані знання на практиці <p>Характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ознаки цінності людського життя в онтогенезі ▪ Ознаки статевого розвитку та стаї поведінки у хлопців та дівчат <p>Розрізняє:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Власні вчинки, вчинки рідних та оточуючих за морально-етичною спрямованістю <p>Готує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Подарунки для членів родини ▪ Наочні матеріали для презентацій власної позиції

**2.2. Програма 11-го класу
 “Сім’я як базова спільнота людини”**

35 годин

Програма одинадцятого класу активізує набуті дітьми на попередньому етапі знання і навички і формує у них основні засади етики подружніх стосунків.

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учня
1	2
<p>Тема 1. Сім’я як первинна спільнота (5 год.) Жіноче та чоловіче покликання. Жінка, як символ живодайної повноводної криниці. Чоловік, як символ журавля, що дістає воду і напуває все довкола. Взаємодоповнення і спільна цінність чоловіка та дружини. Шлюб як таїнство. Подружжя як дивовижний дар Творця і велика праця чоловіка та дружини. Шлюб як взаємопосвята та пізнання. Законодавство і шлюб: порівняння шлюбних моделей – співжиття, світської, вінчання. Шлюбний контракт – “за” та “проти”. “Гімн любові” апостола Павла.</p>	<p>Учень</p> <p>Отримує уявлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Про особливості природного покликання чоловіка та жінки ▪ Про шлюб як таїнство ▪ Про види шлюбних відносин ▪ Про законодавчі документи врегулювання подружніх відносин

1	2
<p>Тема 2. Дарувати і давати істинне задоволення людині (5 год.) Родинне життя – безперервне дарування любові (як матеріальної, так і духовної). Щоденне втілення в життя образу Святого Миколая. Зберігання дарів і ділення ними, приумноження дарів, преображення та радість, щедрість та співрадість. Перегляд і обговорення мультфільму “Просто так”. Сімейні обов’язки як шанс проявити любов.</p> <p>Тема 3. Духовне, душевне та тілесне спілкування в сім’ї (8 год.) Недосконалість як можливість виправитися. Обмеження людської природи: гріхопадіння і каяття. Біблійний приклад Адама та Єви. Право людини на помилки та наявність постійного шансу на каяття та відновлення. Сварка як шанс виявити власні вади, навчитися приймати іншого і визнавати власні помилки. Внутрішні переживання при відчутті зовнішнього дискомфорту. Відстоювання власних цінностей (фізичний захист, захист словом, захист молитвою). Терпеливість, що дає досвід. Досвід як життєва надія (“Надія ніколи не засоромить” – ап.Павло). Сміливість і вміння в любові відстоювати власну позицію. Притчі та історії про прощення. Особистий досвід перепрошення і прощення. (Перегляд фільму “Поліана” з обговоренням.) Причини виникнення дисгармоній. Засади подолання конфліктів.</p> <p>Тема 4. Спочатку було слово. (7 год.) Мовна комунікація у подружньому житті. Людське слово як подоба Божого слова. Слово, що перетворює світ: будує та руйнує, його вплив на фізіологію (через зміни кластерової структури води), психіку та духовність людини. Народна мовна традиція про щасливий шлюб. Мовні звернення українців до своїх коханих. Найкращі взірці любовної мовної комунікації у світовій літературі та культурних проявах. Сила Слова. (Значення слова “Люблю” і відповідальність за це слово. Перегляд і обговорення фільму “Секрет”).</p> <p>Тема 5. Жертовний вимір справжньої любові чоловіка та жінки, батьків та дітей (8 год.) Любов – плідна. Народження та усиновлення дітей. Зразок жертовності блаженного Еміліяна Ковча (рятував євреїв, сиріт, мав своїх дітей та брав чужих). Жертовність і вища краса батька у фільмі “Життя чудове” та матері у творі “Наймичка” Т.Г. Шевченка. Обговорення прикладів материнської та батьківської жертовності, жертовності чоловіка та дружини запропонованих учнями з власного життя чи літературних героїв. Усвідомлення жертовності як стану любові і внутрішньої радості. Засади романтики в родині, як відчуття радісної жертовності.</p> <p>Тема 6. Зрозуміти себе – зрозуміти іншого. Зрозуміти іншого – відкрити себе (2 год.) Ділення власними відкриттями.</p>	<p>Розуміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Важливість чоловічої і жіночої ролі у подружніх стосунках ▪ Вплив зовнішніх прояви поведінки як продовження внутрішнього світу людини ▪ Вплив зовнішнього прояву поведінки як передумова до змін у внутрішньому світі людини ▪ Відмінності шлюбу від співмешкання ▪ Засади позитивних комунікацій між чоловіком та жінкою ▪ Власні вчинки та вчинки ближніх за їх ціннісним наповненням ▪ Значення сили внутрішньої відповідальності за якість взаємодії ▪ Етичні принципи спілкування чоловіка та жінки ▪ Необхідність використання набутих знань у повсякденному житті <p>Усвідомлює:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Взаємодоповнюючу цінність чоловіка та жінки ▪ Взаємозалежність фізіологічних, психічних, поведінкових проявів жінки та чоловіка. ▪ Важливість емоційної підтримки у взаємних комунікаціях між чоловіком та жінкою ▪ Роль духовності у спілкування подружжя ▪ Значення слова у суспільних, родинних та сімейних взаєминах ▪ Важливість мови у спілкуванні ▪ Важливість збереження власних цінностей і орієнтацію на духовний розвиток сім’ї ▪ Значення милосердя і любові у стосунках чоловік-дружина, батьки-діти і діти-батьки ▪ Значення народження дітей як продовження любові між чоловіком та жінкою ▪ Сила батьківської любові ▪ Важливість набутих знань та практичного досвіду <p>Знає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Літературні приклади висококультурної любовної взаємодії між чоловіком та жінкою ▪ Про важливість слова в житті людини і про його вплив на її фізіологію, психологію та духовність ▪ Види любові ▪ Причини виникнення деструктивних проявів комунікацій ▪ Методи подолання конфліктів ▪ Про важливість батьківської любові для дітей ▪ Літературні приклади краси материнського та батьківського образу <p>Характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Властивості особистісних проявів особистості з позиції сили та слабкості ▪ Етичні принципи міжстатевої взаємодії <p>Визначає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Методи подолання власних негативних проявів ▪ Власні позиції сили і слабкості ▪ Стратегії у подоланні особистісних кризових ситуацій та конфліктів <p>Володіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Елементарними прийомами подолання конфліктів ▪ Навичками створення святкових заходів у родині <p>Вміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Аналізувати власну поведінку в будь-якій життєвій ситуації, відрізняти позитивні та негативні прояви ▪ З повагою до співрозмовника висловлювати свої думки та почуття ▪ Свідомо витрачати та поновляти сили свого організму; відстежувати в собі негативні прояви, зокрема насильство над слабшими (фізичне чи психологічне, явне чи приховане) ▪ Створити умови для налагодження позитивних комунікацій <p>Готує</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Наочні матеріали для проведення дня Св.Валентина ▪ Наочні матеріали для презентації власних позицій

Мета курсу за 11-й клас полягає не стільки в інформативному просвіченні дітей, скільки у розвитку їхнього духовно-ціннісного та психологічного потенціалу щодо сприймання неповторності чоловіка та жінки, усвідомлення взаємовідповідальності у подружніх стосунках, опанування навичками конструктивної подружньої взаємодії.

Потреба дитини у інформації завжди має задовольнятися, але не у хаотичній формі, а в якості системного ціннісно-зорієнтованого формуючо-пізнавального процесу із визначеною метою: формування передумов побудови щасливої родини у майбутньому.